

DEBAT

CONSULTEU MÉS ARTICLES A L'ARA.CAT

Un fangar insuportable

Veient les darreres maniobres descarnades del PP per fer descarrilar la futura llei d'amnistia, exhibint un filibusterisme de la pitjor espècie al Senat, no és d'estranyar que de tant en tant algú equipari Espanya amb algunes democràcies il·liberals de l'estil hongarès. El conflicte d'atribucions que aviat plantejarà el ple del Senat contra el Congrés dels Diputats és tan surrealista que només cal recordar que va ser el mateix Senat, controlat pels conservadors espanyols, el que es va fumar la decisió legítima de la cambra baixa de tramitar la proposició de llei per la via d'urgència en vint dies, cosa que constitucionalment correspon en exclusiva al govern de l'Estat o al mateix Congrés dels Diputats, per la via de reformar el reglament del Senat per assegurar-se d'allargar una tramitació agònica de dos mesos, que és el màxim que permet la Constitució. Dit amb altres paraules: si no fos perquè no hi havia temps per perdre, qui hauria d'haver plantejat el conflicte era el Congrés dels Diputats i no al revés. En fi.

Precisament fa uns dies debatíem sobre l'estat de dret a Espanya amb l'amic Víctor Lapuente, col·laborador d'aquestes mateixes pàgines, en una jornada a la qual va tenir l'amabilitat de convidar-me. Vam parlar de la salut del sistema polític i de partits a Espanya. No en va, com van titular un llibre sobre el tema alguns acadèmics emèrits, la democràcia espanyola és minvant. S'entén en el sentit que ha patit un desmai o que llangueix. Però penso que els símptomes que presenta són més greus, propis d'una crisi de cavall, i no precisament per les qüestions d'ordre territorial, que des de l'òptica independentista es volen reconduir a la via de la negociació i l'acord, sinó pel mal funcionament de l'estat de dret, de la separació de poders i del sistema de drets i llibertats. I ens submergeixen en un fangar pudent i insuportable.

Les raons són diverses. Sense ànim de ser exhaustiu, i sense voler establir una jerarquia d'importància, podríem dir que un dels excessos de l'estat de partits a Espanya és l'afany de colonitzar les institucions de control, com posa en relleu el bloqueig de la renovació del Consell General del Poder Judicial, del qual depenen nomenaments judicials transcendents al Tribunal Suprem i als tribunals superiors de justícia en les comunitats autònomes, com abans va passar amb el Tribunal Constitucional, per mirar de retenir la majoria conservadora fins i tot després del canvi de signe del govern. El cas del Consell és paradigmàtic, tanmateix; aquí la dreta espanyolista planteja, com sempre,

JOAN RIDAO

PROFESSOR DE DRET CONSTITUCIONAL
A LA UB I LLETRAT DEL PARLAMENT

un sistema de cooptació gremial o corporativa per aprofitar la seva hegemonia dins el món de la justícia, impermeable a la descentralització política i amb un sempitern sistema d'accés classista.

Una altra patologia del sistema polític espanyol és que cada dia més la "democràcia de majoria" trepitja la "democràcia de consens". No n'hi ha prou amb fer eleccions periòdiques per legitimar democràticament el poder. El crèdit democràtic es guanya dia a dia, en les decisions que es prenen, com més consensuals millor. En cas contrari, s'abusa del decret llei o d'un mecanisme com la pròrroga pressupostària per no haver de convocar eleccions. Esclar que l'extrema polarització o el bloqueig impertinent ajuden a alimentar aquesta espiral. L'emergència de fenòmens polítics populistes o altres que cavalquen sobre el malestar de determinats sectors socials

GETTY

A Espanya l'exercici d'un dret com el de protesta esdevé un delicta de lesa espanyolitat

a causa del deteriorament de la seva prosperitat o de l'increment de les desigualtats no fa més que aprofundir les trinxeres i plantar nius de metralladores a la seva vora. Tristament, no s'albira el més mínim interstici de democràcia consensual. Només cal veure el parlamentarisme destructiu de què fan gala tant el Congrés com el Senat.

D'altra banda, la judicialització de la vida política va *in crescendo*. Això té a veure amb causes estructurals, que s'arrossegueu des de la Transició, i la manca de reformes democratitzadores dins del poder de l'Estat que gaudeix de menys estima social. Però també respon a causes conjunturals, al que es coneix com "el govern dels jutges", expressió encunyada als anys vint del segle passat pel professor francès Edouard Lambert per descriure l'experiència estatunidenca del control constitucional de les lleis per part dels jutges ordinaris un segle abans, i que anys a venir faria fortuna per descriure l'actitud d'alguns togats durant la cohabitació francesa Chirac-Mitterrand o en plena tangentòpoli italiana. Vol dir això que alguns jutges ideològitzats decideixen, en situacions més o menys convulses, i pel seu compte, dedicar-se a moralitzar la vida política i a corregir el que a parer seu són els excessos de la classe política. Normalment per la via d'atribuir-se més jurisdicció de la que els correspon, cosa que li escau al magistrat García-Castellón o a la sala segona del Tribunal Suprem comandada per Manuel Marchena, hàbils tant a l'hora de retorçar el delicta de terrorisme com abans el de rebel·lió, sedició o malversació, expressió ja no d'un dret penal de l'enemic sinó de la voluntat d'exterminar qualsevol tipus de dissidència. Per aquesta via, a Espanya l'exercici d'un dret com el de protesta esdevé un delicta de lesa espanyolitat.

I last but not least. Una altra patologia sistèmica és la corrupció, que no cessa. Ara que hi haurà eleccions aviat, cal tenir present que s'estima que un 80% de la insatisfacció pel funcionament de les institucions és deguda a la reiteració d'episodis de manca de probitat, que actuen com a gran dissolvent de la legitimitat democràtica i són font de desafecció. I és que, més enllà de si algunes conductes són immorals o il·lícites, la corrupció socava la convivència social, desafia les regles ètiques i genera, com deia Disraeli, una sensació insofrible que governar és l'art de l'engany, de servir els interessos particulars, d'adular els poderosos i d'extorquir els que no ho són tant. Per això la gent s'absté de votar i té en poca estima els gestors de la cosa pública.